

Ieteikumi skolēnu zinātniski pētnieciskā darba (ZPD) izstrādei latviešu literatūrzinātnē

ZPD **pamatuzdevums** ir apgūt pētnieciskā darba tehniku: izvēlēties savām interesēm un spējām atbilstošu tēmu, prasmi apgūt pētāmo materiālu, strādājot ar avotiem un atbilstošu zinātnisko literatūru; kā arī prasmi darba gaitā iegūtās atziņas un rezultātus sistematizēt un izklāstīt rakstveidā labā literārā valodā.

Skolēnam ir tiesības izvēlēties **tēmu** kādu no latviešu literatūrzinātnes apakšnozarēm: folklorā, literatūras vēsturē, mūsdienu literatūrā, literatūras kritikā, literatūras teorijā, salīdzinošajā literatūrzinātnē u.c. ZPD izstrādē ieteicams orientēties galvenokārt uz konkrēta daiļdarba (teksta) analīzi, un pētāmo avotu apjoma ziņā tas ir pietiekams, ja pamatā orientēts uz vienu vai diviem avotiem (romānu, garstāstu, stāstu vai dzejoļu krājumu, lugu, publicistisku vai kritisku rakstu kopu u.tml.). Literāra teksta uztveres, analīzes un interpretācijas prasme ir visas literatūrpētniecības pamatā, un no tās atkarīga arī tālākā rakstnieka daiļrades, literārā konteksta un procesa izpratne un vērtēšana.

Plānojot ZPD **struktūru**, jāievēro, ka tajā jābūt sekojošiem pamatelementiem: ievadam, pamatdaļai ar vairākām (vismaz divām) nodaļām un apakšnodaļām, secinājumiem, avotu un izmantotās literatūras sarakstam, pēc autora izvēles var būt arī pielikums.

Ievadā jāatspoguļo: 1) temata nozīmīgums un līdzšinējā izpētes pakāpe; 2) temata norobežojums un precizējums (ko ne katreiz ir lietderīgi iekļaut darba virsrakstā, lai tas neiznāktu pārāk garš); 3) darba mērķis un tā sasniegšanai veicamo uzdevumu raksturojums. Hipotēzes izvirzīšana skolēnu ZPD latviešu literatūrzinātnes nozarē nav obligāta.

ZPD **pētnieciskā pamatdaļa** ietver temata analīzi un risinājumu. Tā sastāv no vairākām nodaļām un apakšnodaļām, kam tekstā liekami virsraksti saskaņā ar ZPD plānu (satura rādītāju). Nodaļu un apakšnodaļu nosaukumiem iespējami precīzi jāatspoguļo to saturs. Nav jāaizraujas ar pārmērīgi lielu citātu skaitu, tie lietojami tādā gadījumā, ja nepieciešami pētnieka domas pamatošanai vai analizējamā teksta ilustrēšanai. Gan citēšanas, gan noteikta materiāla pārstāsta gadījumā obligāti jānorāda precīza bibliogrāfiskā atsauce. Atsauces atļauts norādīt pēc izvēles: konkrētās lappuses parindē, nodaļas beigās vai arī visa ZPD beigās. Katras nodaļas beigās vēlams īss kopsavilkums (risinātās domas pabeigtības izjūta).

ZPD **secinājumos** jāsniedz pētījuma gaitā gūtās galvenās atziņas. Secinājumiem jābūt numurētiem un lakoniskiem, to uzdevums ir koncentrētā veidā atklāt ZPD galveno saturu. Nedrīkst secinājumos paust to, kas darbā nav pētīts un analizēts. Secinājumu skaits nav stingri noteikts, tas ir aptuveni orientēts uz ZPD nodaļu un apakšnodaļu skaitu.

ZPD noslēdz **pētīto avotu un izmantotās literatūras (un citu resursu, piem., interneta materiāli, intervijas u.tml.) saraksts.** Avoti obligāti šķirami no papildliteratūras. Literatūras saraksts veidojams pēc alfabētiskā principa. Tajā jānorāda visi ZPD rakstīšanas procesā izmantotie materiāli (arī tie, kas darba tekstā nav tieši citēti), tai skaitā, zinātniskā literatūra, raksti periodikā vai rakstu krājumos, interneta materiāli, darba autora veiktās intervijas u.c.

Zinātniski pētnieciskajam darbam latviešu literatūrzinātnē jābūt rakstītam zinātniskā latviešu valodā bez pareizrakstības kļūdām.

Līga Ulberte, Dr.art.,
LU Humanitāro zinātņu fakultātes docente